

شرح قانون اساسی

قوه قضائیه

(بند ۵ اصل ۱۵۶، ۱۵۹ و ۱۶۱)

دکتر عباسعلی کدخدایی

«هیئت علمی دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران»

احمد رحیمی

دکتر محمد هادی توکل پور

«عضو هیئت علمی دانشگاه علوم قضایی و خدمات اداری»

کمال کدخدا مرادی

شرح قانون اساسی - قوه قضائیه

(بند ۵ اصل ۱۵۶، ۱۵۹ و ۱۶۱)

عنوان قراردادی: ایران. قانون اساسی (جمهوری اسلامی)

(Iran. Qanun assasi (Jomhuri Eslami)

عنوان و نام پدیدآور: شرح قانون اساسی - قوه قضائیه (بند ۵ اصل ۱۵۶، ۱۵۹ و ۱۶۱) / نویسندگان عباسعلی کدخدایی... [و دیگران].

مشخصات نشر: تهران: شورای نگهبان، پژوهشکده شورای نگهبان، ۱۴۰۳.

مشخصات ظاهری: ۲۲۷ ص؛ ۱۴/۵×۲۱/۵ س.م. شابک: ۸-۲۷-۵۰۶۸-۶۲۲-۹۷۸

وضعیت فهرست نویسی: فیپا

یادداشت: نویسندگان عباسعلی کدخدایی، احمد رحیمی، محمدهادی توکل پور، کمال کدخدای. یادداشت: کتابنامه: ص. ۲۲۷-۲۲۳؛ همچنین به صورت زیرنویس.

موضوع: قانون اساسی -- ایران، Iran -- Constitutions

قوه قضائیه -- ایران، Iran -- Judicial power

شناسه افزوده: کدخدایی، عباسعلی، ۱۳۴۰ - Abbas-ali, Kadkhodae

شناسه افزوده: شورای نگهبان. پژوهشکده شورای نگهبان

رده بندی کنگره: KMH۲۰۷۰

رده بندی دیویی: ۳۴۲/۵۵۰۲۳

شماره کتابشناسی ملی: ۹۹۳۲۸۶۳

اطلاعات رکورد کتابشناسی: فیپا

ناشر: انتشارات پژوهشکده شورای نگهبان

نوبت چاپ: زمستان ۱۴۰۳

شابک: ۸-۲۷-۵۰۶۸-۶۲۲-۹۷۸

تهران، خیابان شهید بهشتی علیه السلام، خیابان شهید سرافراز، کوچه پنجم پلاک ۱۱

کد پستی: ۱۵۹۷۸۵۶۱۱۳ تلفن: ۰۲۱-۸۸۷۵۰۷۰ نمایر: ۰۲۱-۶۴۰۱۴۸۱۷

nashr-rc.ir

ccri.ac.ir

فهرست

پیشگفتار.....	۱
مقدمه	۳
شرح بند (۵) اصل یکصد و پنجاه و ششم قانون اساسی	۷
چکیده.....	۱۱
مقدمه	۱۳
۱. چهارچوب نظری پژوهش.....	۱۵
۱-۱. مفهوم شناسی.....	۱۶
۱-۱-۱. پیشگیری.....	۱۶
۱-۱-۲. اصلاح.....	۱۸
۱-۱-۳. نسبت سنجی پیشگیری و اصلاح.....	۱۹
۲-۱. پیشینه	۲۰
۱-۲-۱. در جهان	۲۱
۲-۲-۱. در ایران	۲۵
۳-۱. مبانی نظری	۲۶
۱-۳-۱. مبانی حقوقی	۲۶
۱-۳-۱. دشواری تناسب مجازات و فردی کردن آن.....	۲۷
۲-۳-۱. ناکافی بودن اعمال مجازات.....	۲۷
۳-۳-۱. زیان بار بودن سرکوب	۲۸
۴-۳-۱. بالابودن هزینه های جرم	۲۹
۵-۳-۱. برگشت ناپذیری برخی مجازات ها	۳۸
۲-۳-۱. مبانی قانون اساسی	۳۱
۳-۳-۱. مبانی فقهی.....	۳۲
۲. ضوابط حاکم بر تنظیم و پیاده سازی اقدام مناسب جهت پیشگیری و اصلاح.....	۳۴

۱-۲	بایسته‌های اقدام مناسب	۳۴
۲-۲	سازوکارهای پیاده‌سازی اقدام مناسب جهت پیشگیری و اصلاح	۳۶
۱-۲-۲	روش‌های پیشگیری از جرم	۳۶
۱-۲-۲	پیشگیری اولیه، ثانویه و نوع سوم	۳۷
۲-۱-۲-۲	پیشگیری کیفی (واکنشی) و غیرکیفری (کنشی)	۴۰
۱-۲-۱-۲-۲	پیشگیری کیفی	۴۰
۲-۲-۱-۲-۲	پیشگیری غیرکیفری	۴۱
۲-۲-۲	روش‌های اصلاح مجرمان	۵۳
۱-۲-۲-۲	اعمال مجازات	۴۵
۲-۲-۲-۲	آموزش	۴۶
۳-۲-۲-۲	درمان پزشکی	۴۸
۳	گستره نهادی پیشگیری از وقوع جرم و اصلاح مجرمان	۵۱
۱-۳	کارگزار پیشگیری و اصلاح	۵۴
۱-۱-۳	قوه قضائیه	۵۹
۲-۱-۳	قوه مجریه	۶۴
۳-۱-۳	قوه مقننه	۶۷
۲-۳	مشارکت مردمی در فرایند پیشگیری از وقوع جرم و اصلاح مجرمین (خصوصی‌سازی)	۷۰
۱-۲-۳	تبیین ماهیت مردمی‌سازی	۷۳
۲-۲-۳	روش‌های مشارکت مردمی (خصوصی‌سازی) و چالش‌های آن	۷۶
۱-۲-۲-۳	نگهبان محله	۷۷
۲-۲-۲-۳	مراقبت همسایگی	۷۶
۳-۲-۲-۳	سازمان‌های مردم‌نهاد	۷۸
۴-۲-۲-۳	مساجد و اماکن مذهبی	۷۹
۸۱	نتیجه‌گیری	
۸۵	منابع و مأخذ	
۹۱	شرح اصل صد و پنجاه و نهم قانون اساسی	
۹۵	چکیده	
۹۷	مقدمه	
۱۰۰	پیشینه و مبانی تصویب اصل ۱۵۹ قانون اساسی	

۱-۱. پیشنهاد صلاحیت‌های دادگستری در ایران	۱۰۰
۲-۱. مبانی تصویب اصل ۱۵۹ قانون اساسی	۱۰۳
۲. مفهوم «دادگستری» در قانون اساسی	۱۰۶
۳. موضوعات تحت صلاحیت دادگستری	۱۰۹
۳-۱. مفهوم‌شناسی تظلمات و شکایات	۱۰۹
۳-۲. خصیصه‌های امر دارای ماهیت قضا	۱۱۰
۳-۳. ۱- ناقض حق یا هنجاربودن رفتار ارتكابی	۱۱۰
۳-۳-۲. ترافی بودن رسیدگی	۱۱۱
۳-۳-۳. مصادیق امور دارای ماهیت قضا در قانون اساسی	۱۱۶
۴. مبنای تشکیل و صلاحیت‌بخشی به دادگاه‌ها	۱۱۷
۵. دادگستری، تنها مرجع رسمی دادرسی	۱۳۱
۶. دادرسی مراجع غیردادگستری	۱۳۴
۶-۱. صلاحیت مراجع غیرحکومتی	۱۳۵
۶-۲. صلاحیت مراجع حکومتی	۱۳۷
۶-۲-۱. دادگاه ویژه روحانیت	۱۳۷
۶-۲-۲. شورای حل اختلاف	۱۳۰
۶-۲-۳. محاکم اختصاصی اداری	۱۳۴
۶-۲-۳-۱. بررسی اجمالی برخی مراجع اختصاصی اداری	۱۳۷
۶-۲-۳-۲. رویه شورای نگهبان نسبت به مراجع اختصاصی اداری	۱۴۰
نتیجه‌گیری	۱۴۴
منابع و مأخذ	۱۴۷
شرح اصل صد و شصت و یکم قانون اساسی. ۱۵۱	
چکیده	۱۵۵
مقدمه	۱۵۷
۱. تاریخچه تشکیل دیوان عالی کشور	۱۶۰
۲. صلاحیت دیوان عالی کشور جهت نظارت بر اجرای صحیح قوانین در محاکم	۱۶۴
۲-۱. ماهیت و نوع نظارت دیوان عالی کشور	۱۶۴
۲-۲. مفهوم اجرای صحیح قوانین	۱۶۶
۲-۳. مفهوم محاکم در اصل ۱۶۱	۱۷۰

۱۷۱.....	۲-۳-۱. نسبت اصطلاح «محاكم» با «دادگاه»
۱۷۲.....	۲-۳-۲. نسبت اصطلاح «محاكم» با «ديوان عدالت ادارى»
۱۷۷.....	۲-۴-۴. طرق تحقق نظارت ديوان عالى بر اجراء صحيح قوانين در محاكم
۱۷۷.....	۲-۴-۱. نظارت بر آراءى محاكم از طريق فرجام خواهى
۱۸۱.....	۲-۴-۲. نظارت بر آراء و روند اجراء قانونى امور در محاكم
۱۸۳.....	۳. صلاحيت ديوان عالى كشور در ايجاد وحدت رويه قضايى
۱۸۴.....	۳-۱. مفهوم اصطلاح رويه قضايى و مبنائى صدور آراءى وحدت رويه
۱۸۷.....	۳-۲. ماهيت و جاىگاه آراءى وحدت رويه قضايى
۱۸۷.....	۳-۲-۱. ماهيت آراءى وحدت رويه قضايى
۱۸۹.....	۳-۲-۲. جاىگاه آراءى وحدت رويه قضايى
۱۹۰.....	۳-۳. نظارت بر آراءى وحدت رويه قضايى
۱۹۲.....	۳-۴. نسبت صلاحيت ديوان عالى كشور با صلاحيت ديوان عدالت ادارى
۱۹۲.....	۳-۴-۱. انحصارى نبودن صلاحيت ديوان عالى كشور در صدور آراءى وحدت رويه
۱۹۷.....	۳-۴-۲. انحصارى بودن صلاحيت ديوان عالى كشور در صدور آراءى وحدت رويه
۲۰۱.....	۴. ساير صلاحيت هاى ديوان عالى كشور
۲۰۱.....	۴-۱. صلاحيت مصرح در قانون اساسى
۲۰۴.....	۴-۲. صلاحيت هاى مصرح در قانون عادى
۲۰۹.....	۵. صلاحيت ضابطه گذارى رئيس قوه قضائيه
۲۱۱.....	نتيجه گيرى
۲۱۵.....	منابع و مأخذ
۲۲۱.....	فهرست محصولات انتشارات پژوهشكده شورائى نگهبان - زمستان ۱۴۰۴

پیشگفتار

اهمیت و جایگاه شورای نگهبان بر کسی پوشیده نیست و بیان تأکیدات مصرح در قانون اساسی، بیانات امام خمینی(ره) و مقام معظم رهبری(مدظله‌العالی) در خصوص اهمیت و جایگاه این نهاد در این مجال اندک نمی‌گنجد.

«پژوهشکده شورای نگهبان» به‌عنوان بازوی مشورتی حقوقی شورای نگهبان، علاوه بر ارائه نظرات مشورتی به شورای نگهبان در خصوص انطباق مصوبات مجلس شورای اسلامی و اساسنامه‌های مصوب دولت با قانون اساسی، به مطالعات نظری، راهبردی و کاربردی در خصوص موضوعات مختلف حقوق اساسی می‌پردازد. پژوهشکده در این مسیر با استفاده از نیروهای جوان و مستعد دانشگاهی و حوزوی، موضوعات مختلف مورد نیاز جامعه علمی و مرتبط با صلاحیت‌های شورای نگهبان و همچنین نیازهای پژوهشی

شورای نگهبان را شناسایی کرده و به ترتیب اولویت در دستور کار قرار داده که ثمرات آن در قالب مقالات علمی-پژوهشی، گزارش‌های پژوهشی، گزارش‌های کارشناسی و کتاب‌های مختلف به جامعه علمی و شورای نگهبان تقدیم شده است.

کتاب حاضر نیز یکی از ثمرات فعالیت‌های علمی پژوهشکده شورای نگهبان است که اکنون در منظر جامعه علمی قرار می‌گیرد. شایسته است که در اینجا از زحمات استاد گران‌قدر آقای دکتر عباسعلی کدخدایی و تمامی پژوهشگرانی که تألیف مقالات این مجموعه را بر عهده داشتند، صمیمانه تشکر کرده و از خداوند مٔان برای آنها توفیق روزافزون طلب کنیم. به یقین اگر همکاری نامبردگان و همچنین کوشش عوامل اجرایی از جمله مسئول انتشارات، ویراستار، صفحه‌آرا و همه عزیزانی که در آماده‌سازی این کتاب سهم داشتند نبود، امروز شاهد به‌ثمرنشستن این تلاش علمی نبودیم.

در انتها با عنایت به مصون‌نبودن محصولات بشری از جمله این تلاش علمی از خطا و اشکال، از همه صاحب‌نظران و اندیشمندان تقاضا می‌کنیم از ارائه نظرات صائب خویش در راستای ارتقای کیفیت این اثر و سایر فعالیت‌های پژوهشکده دریغ نورزند.

و من الله التوفیق و علیه التکلان

پژوهشکده شورای نگهبان

زمستان ۱۴۰۳

مجنون عشق را دگر امروز حالت است
که اسلام دین لیلی و دیگر ضلالت است
مطرب همین طریق غزل گو نگاه دار
کاین ره که برگرفت به جایی دلالت است
جز یاد دوست هر چه کنی عمر ضایع است
جز سر عشق هر چه بگویی بطلالت است
ما را دگر معامله با هیچ کس نماند
بیعی که بی حضور تو کردم اقالت است
سعدی بشوی لوح دل از نقش غیر او
علمی که ره به حق ننماید جهالت است
سعدی

مقدمه

امروزه وجود قانون اساسی یکی از ملزومات حکومت محسوب می‌شود. قانون اساسی هر کشور بیانگر آمال و اهداف ملت، چهارچوب‌ها و ضوابط کلی مدنظر و ساختارهای اساسی حکومت آن کشور است. در ایران نیز اولین قانون اساسی پس از نهضت مشروطه به تصویب رسید و بعد از مدت کوتاهی متمم قانون اساسی نیز تهیه شد که این دو، تا پیروزی انقلاب اسلامی معتبر بودند.

حضرت امام خمینی، رهبر انقلاب اسلامی، از پیش از پیروزی انقلاب به فکر تهیه قانون اساسی بودند و فرمان تهیه پیش نویس قانون اساسی را به برخی از صاحب نظران دادند. این پیش نویس پس از فراز و فرودها و با تغییراتی، به مجلسی مرکب از منتخبان مردم با نام «مجلس بررسی نهایی قانون اساسی» ارائه و با اصلاحات و الحاقات و تغییرات متعددی تصویب شد و به عنوان «قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران» به تصویب مردم و تأیید امام خمینی رسید. اولین قانون اساسی پس از انقلاب اسلامی با گذشت ده سال از اجرا، بنا به دستور امام خمینی بازنگری شد و با رأی مثبت مردم و تأیید رهبر معظم انقلاب، تاکنون مُجراست.

به تصریح نخستین عبارت مقدمه قانون اساسی، «قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران مبین نهادهای فرهنگی، اجتماعی، سیاسی و اقتصادی جامعه ایران براساس اصول و ضوابط اسلامی است که انعکاس خواست قلبی امت اسلامی می باشد». در اصول متعدد قانون اساسی نیز تأثیر اصول و موازین اسلامی کاملاً آشکار است. البته این بدان معنا نیست که در تدوین این قانون، از تجربیات بشری بهره ای برده نشده، بلکه بنا بر استفاده از آورده های نقلی و عقلی در کنار هم و مزج آنها بوده است. از این رو در تبیین این قانون ضروری است به مبانی عقلی و نقلی اصول قانون اساسی نیز توجه کرد، امری که در تبیین اصول قانون اساسی کمتر مدنظر قرار می گیرد. بی توجهی به مبانی انقلاب اسلامی در تبیین و تشریح اصول قانون اساسی برآمده از دل انقلاب، موجب تفاسیری مغایر با متن و روح آن می شود.

باتوجه به گذشت قریب به چهاردهه از اجرای قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و ایجاد رویه هایی در این خصوص از سوی مجریان از جمله قوای سه گانه، شورای نگهبان، مجمع تشخیص مصلحت نظام و ...، توجه به این رویه ها و تحلیل آنها می تواند در تبیین اصول قانون اساسی و تفسیر این قانون مؤثر باشد. همچنین باتوجه به جایگاه شورای نگهبان در تفسیر قانون

اساسی و نیز نظارت بر مصوبات مجلس از جهت عدم مغایرت با موازین شرع و قانون اساسی، نظرات این شورا در این میان از جایگاه والایی برخوردار است. به علاوه، توجه به سابقه تصویب اصول قانون اساسی و پیشینه آن موضوع در دوران پیش از انقلاب نیز می‌تواند در فهم مراد مقنن اساسی و چرایی ورود آن موضوع به قانون اساسی راهگشا باشد. در کنار ابعاد مذکور، توجه به مطالعات تطبیقی نیز همواره در شناخت نقاط قوت و ضعف قوانین نقش آفرین بوده است و در مطالعات حقوق اساسی نیز از این نقش کاسته نمی‌شود.

هرچند تاکنون کتب و مقالات متعددی در خصوص قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران نگاشته شده که در جای خود نیز شایسته تقدیر و قابل استفاده است، ولی جای خالی شرحی جامع و همه‌جانبه در خصوص هریک از اصول قانون اساسی که ابعاد فوق را در نظر داشته باشد، به شدت احساس می‌شد. نزدیک به ده سال قبل تصمیم گرفته شد تا شرحی هرچند مختصر بر اصول قانون اساسی تهیه و به علاقه‌مندان مباحث حقوق اساسی تقدیم گردد. از این رو جمعی از پژوهشگران حوزه حقوق عمومی، زیر نظر اینجانب گرد هم آمده و با هدف نگارش شرحی جامع بر هریک از اصول قانون اساسی شروع به کار کردند.

در این کار، هریک از پژوهشگران، نگارش شرح یک یا چند اصل از اصول قانون اساسی را بسته به مطالعات تخصصی خود بر عهده گرفته و پس از نگارش متن، سایرین به صورت مکتوب درمورد آن اظهار نظر کرده و در نهایت در جلسه‌ای با حضور اینجانب، نظرات پیرامون متن نگاشته شده جمع‌بندی شده، سپس نویسنده باتوجه به مباحث مطروحه، متن را اصلاح و نهایی کرده است.

این مجموعه وجوه تمایز متعددی نسبت به کارهایی که تاکنون در این عرصه انجام شده است، دارد که از آن جمله می‌توان به موارد زیر اشاره کرد: توجه به مبانی انقلاب اسلامی و موازین اسلامی در تبیین اصول قانون اساسی؛

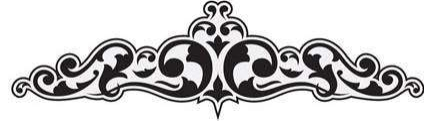
نگاه به سابقه موضوعات مطرح در هر اصل قانون اساسی در قانون اساسی مشروطه، مشروح مذاکرات قانون اساسی و همچنین قوانین و مقرراتی که در خصوص آن موضوع در نظام حقوقی جمهوری اسلامی ایران به تصویب رسیده است؛ توجه به نظرات مختلف شورای نگهبان در مورد هر اصل قانون اساسی اعم از نظرات تفسیری و سایر نظرات شورا؛ در نظر داشتن ارتباط اصول مختلف قانون اساسی با یکدیگر؛ توجه به مطالعات تطبیقی و در نهایت و حسب مورد، آسیب شناسی نظری و عملی اصل مورد بحث.

باتوجه به اینکه از ابتدای شروع این کار، هریک از پژوهشگران بسته به پیشینه مطالعاتی خویش، شرح یک یا چند اصل از اصول قانون اساسی را بر عهده گرفتند، ترتیب مقالات آماده شده با ترتیب اصول قانون اساسی مشابه نیست. از این رو تصمیم بر آن شد که مقالات آماده شده، باتوجه به فصول قانون اساسی، در کنار هم قرار گرفته و مجلدات این مجموعه را تشکیل دهد. آنچه در برابر خوانندگان گرامی قرار دارد، اولین جلد از این مجموعه است که در بردارنده سه مقاله در شرح بند (۵) اصل ۱۵۶ قانون اساسی (آقای احمد رحیمی؛ پژوهشگر پژوهشکده شورای نگهبان)، اصل ۱۵۹ قانون اساسی (آقای دکتر محمد هادی توکل پور؛ عضو هیئت علمی دانشگاه علوم قضایی و خدمات اداری) و اصل ۱۶۱ قانون اساسی (آقای کمال کدخدامرادی؛ پژوهشگر پژوهشکده شورای نگهبان) می باشد. امیدوارم که مجلدات بعدی این مجموعه نیز به زودی برای انتشار آماده شده و به جامعه علمی کشور عرضه شود.

در اینجا از تمام کسانی که در تهیه این مجموعه و پیشبرد آن به هر نحو مؤثر بودند، تشکر کرده و توفیقات روزافزون ایشان را از خداوند متعال خواهانم.

دکتر عباسعلی کدخدایی

استاد دانشگاه تهران

**شرح بند (۵) اصل یکصد و پنجاه و ششم
قانون اساسی**

احمد رحیمی

بند (۵) اصل یکصد و پنجاه و ششم قانون اساسی

«قوه قضائیه قوه‌ای است مستقل که پشتیبان حقوق فردی و اجتماعی و مسئول تحقق بخشیدن به عدالت و عهده‌دار وظایف زیر است:

۱. رسیدگی و صدور حکم در مورد تظلمات، تعدیات، شکایات، حل و فصل دعاوی و رفع خصومات و اخذ تصمیم و اقدام لازم در آن قسمت از امور حسبیه که قانون معین می‌کند؛
۲. احیای حقوق عامه و گسترش عدل و آزادی‌های مشروع؛
۳. نظارت بر حسن اجرای قوانین؛
۴. کشف جرم و تعقیب مجازات و تعزیر مجرمین و اجرای حدود و مقررات مدون جزایی اسلام؛
۵. اقدام مناسب برای پیشگیری از وقوع جرم و اصلاح مجرمین.»

چکیده

ارتکاب جرم، آسیب‌های متعددی برای فرد و جامعه در پی دارد؛ از جمله اینکه نظم و امنیت عمومی را با اخلال مواجه می‌سازد، هزینه تعقیب و محاکمه مرتکب را بر دولت تحمیل می‌نماید و جامعه را از بهره‌وری یکی از اعضای خود محروم می‌سازد. از همین رو در هندسه قانون اساسی بسیاری از نظام‌های حقوقی، اهمیت خاصی برای پیشگیری از جرم و اصلاح مجرمین قائل شده‌اند و مقررات خاصی را در این رابطه وضع می‌نمایند. این مهم مورد توجه قانون‌گذار اساسی کشورمان قرار گرفته است و در بند (د) اصل ۱۵۶ قانون اساسی وظیفه «اقدام مناسب برای پیشگیری از وقوع جرم و اصلاح مجرمین» بر عهده قوه قضائیه نهاده شده است؛ لذا با توجه به اهمیت مقوله پیشگیری از جرم و اصلاح مجرمین، پژوهش حاضر با استفاده از داده‌های کتابخانه‌ای و با روشی تحلیلی-توصیفی مترصد پاسخ‌گویی به این سؤال است که اقدام مناسب در

زمینه پیشگیری از جرم و اصلاح مجرمین چیست و ضوابط حاکم بر آن و کارگزار آن کدام است؟

نتیجه پژوهش بیانگر آن است که هرگونه اقدام در جهت پیشگیری از بزهکاری و اصلاح مجرمین از منظر خاص یا فردی باید مناسب با ویژگی‌ها، شخصیت و شرایط و اوضاع و احوال شخص مورد نظر باشد و از جهت دیگر و در دیدگاه کلی باید از جهت ملاک‌های عمومی و کلی مانند جهات اقتصادی، فرهنگی، مالی، قابلیت اجرا و مانند آن مناسب باشد. از منظر کارگزار پیشگیری و اصلاح مجرمان نیز اگرچه این مهم به دلیل بیشترین ارتباط و نزدیکی با جرائم و مرتکبین آنها بر عهده قوه قضائیه قرار گرفته است؛ لکن این موضوع دارای آنچنان پیچیدگی و گستردگی است که عملیاتی نمودن آن نیازمند همکاری سایر ارکان حاکمیت (قوه مقننه و مجریه) می‌باشد و نتیجه بخش بودن اقدامات و سیاست‌های پیشگیرانه و اصلاح‌گرایانه در گرو استفاده بهینه از ظرفیت بخش خصوصی و مردمی‌سازی آن است.

واژگان کلیدی: اصلاح مجرمان، اصل ۱۵۶ قانون اساسی، پیشگیری کیفری، پیشگیری غیرکیفری، جرم، قوه قضائیه.